

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

Актуальні питання культурології

**АЛЬМАНАХ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА»
КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ
КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»
ТОМ I
15-16 листопада 2007 року**

Засновано у 2003 році

Рівне - 2008

ББК 71.0
А 43
УДК 008:168.522

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна” кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції **“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”**: У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т.1. – 204 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. - кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККіМ (Київ)
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного політехнічного університету
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ
Дем'янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Жилиук С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Коваль Г.П. - доктор педагогічних наук, професор РДГУ
Крالیук П.М. - доктор філософських наук, професор НУ “Острозька академія”
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника
Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор ХДАК
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ
Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., доц. Граб О.В.**

ISBN 978-966-8424-77-9

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 26.10.2007 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

The Guinness World Records – Videogame Edition 2008. На її сторінках можна буде ознайомитися з рецензіями на двадцятку найважливіших ігор року і дізнатися, які рекорди були встановлені різними геймерами з різних країн [12].

От тільки за статистикою, зі 100 тис. осіб, які „присіли” на гру, прогеймером (професійним) стає тільки один [14]. Чим закінчується кібер-захоплення для інших – описано вище.

Підсумовуючи всі плюси і мінуси геймерства як способу освоєння світу, слід зазначити, що вирішити питання, чого більше і що конструктивніше для людини, можна лише у випадку, коли в оцінці цього явища лежать критерії суто людського. Бо людина єдина з живих істот здатна бути творцем, реалізуючи саме свою людськість. Якщо говорити про наявність проблеми зіткнення Людини і віртуального світу, творцем якого вона є, то, безперечно, це глобальна проблема. Якщо оцінювати кібер-простір як поле реалізації Homo Ludies, то це, звісно крок в інформаційне майбутнє.

Якщо ви Людина, а не геймер, хакер, перс, то освоєння кібер-ігор має давати матеріал для рефлексії на актуальні теми для розвитку людини.

Геймери будують свою реальність, творять свої світи без тіла, без душі і без Духу. У кожного, очевидно, свій шлях.

Джерельні приписи

1. *Біляцький С.* Ера комп'ютерних задовольень // Віче. – 2005. – №12. – С. 72-75.
2. *Біляцький С.* Світ комп'ютерних ігор // Політика і час. – 2005. – №1. – С. 88-91.
3. *Главник Ю.* Комп'ютерна гра як перетин психічної та технічної віртуальних реальностей // Інформатика. – 2003. – №5. – 17 трав. – С. 3-4.
4. *Клименко В.* Игроструктор // Мой компьютер. – 2006. – №28. – С. 36-37.
5. *Клименко В.* Темнота – друг геймера! // Мой компьютер. – 2006. – №23. – С. 40-41.
6. *Леценко Л.* Комп'ютерна залежність – це небезпечно // Початкова школа. – 2006. – №3. – С. 42-46.
7. *Прийменко В.* Діти, які грають в ігри, або комп'ютерна залежність // Інформатика. – 2007. – Лютий (№5-7). – С. 16-18.
8. *Шадная О.* Сайтосмотрители // Мой компьютер. – 2007. – №27. – С. 30-32.
9. <http://www.prostobank.com/uk>.
10. <http://school.iatp.by/>.
11. <http://club.fom.ru/>.
12. <http://www.utro.ua/ukr/articles/shtml>.
13. <http://www.Gamerwidow.com>.
14. <http://games.mail.ru/>.

УДК 371.032-053.67

**Безкорвайна О.В. – кандидат
педагогічних наук, доцент РДГУ,
докторант**

Особистісне самоствердження в умовах глобалізації сучасної освіти

Зміни в політичній та економічній сферах громадянського суспільства висунули ідеї демократизації і свободи, самоуправління, прав і гласності, соціального плюралізму і справедливості. Основною ідеєю реформування є піднесення української спільноти до найвищого рівня цивілізації та інтегрування України до європейського співтовариства. Беручи участь у цьому глобальному процесі, вітчизняна педагогіка має виконати надзвичайно важливу місію – очолити виховання людини громадянського суспільства та формування відповідної цьому суспільству гуманістичної моральної культури особистості, зорієнтованої на найдосконаліші соціокультурні стандарти та загальнолюдські цінності.

Фундаментальні зміни в житті людського співтовариства, які відбуваються на сучасному етапі розвитку суспільства і стосуються життєважливих інтересів усього людства і кожного індивіда, зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник та основний важіль сучасного прогресу, створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства.

Ґрунтуючись на вітчизняному законодавстві і дотримуючись міжнародних документів, зокрема Декларації ООН про права людини, українська національна система освіти спрямована на загальний розвиток людини.

У доповіді колишнього Міністра освіти і науки України Станіслава Ніколаєнка на Підсумковій колегії МОН України чітко задзначається: „*Освіта в сучасних умовах є могутнім чинником розвитку духовної культури українського народу, відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, запорукою громадянського миру і майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави – повноправного члена європейської та світової спільноти*” [9; 1].

На наш погляд, методологічною основою теорії виховання в молодого покоління культури особистісного самоствердження є ідеологія українського державотворення, орієнтована на входження нашої країни в сім'ю цивілізованих народів. Така ідеологія постійно збагачується ідеями гуманітарного розвитку України, новим ідейним світоглядом, політикою державницького життя.

У Національній доктрині розвитку освіти визначається система концептуальних ідей та поглядів на стратегію й основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття. Головною метою державної політики щодо розвитку освіти є створення умов для різнобічного розвитку особистості, самоствердження та творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління, здатного ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [6; 233].

Перетворення можливості в дійсність перебуває в залежності і від суб'єктивної сторони виховного процесу, від мистецтва управління законами виховання, від майстерності вчителя-вихователя, від його вміння знайти адекватну об'єктивним потребам форму педагогічних впливів, систему засобів і методів виховання. Чим більше школа пов'язана з практикою, чим повніше у змісті діяльності її учнів отримують відображення глибинні процеси політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, чим ширше участь молоді на ринку праці, у процесі професійної самореалізації, тим повніше і з більшою силою діє об'єктивний фактор, який забезпечує відображення у свідомості й поведінці молоді сучасних норм демократичного способу життя, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Чим глибше і ґрунтовніше пізнають учні закони суспільного розвитку і вправляються в постійному співвідношенні своїх дій із формувальними моральними принципами, тим ширші можливості для вільного вибору поведінки, активної життєвої позиції у напрямі інтересів розвитку суспільства в цілому.

В умовах демократії та відкритості підвищуються вимоги до тих якостей, якими повинні володіти представники нового підрастаючого покоління. Перш за все – це вміння жити в умовах розвитку демократії, плюралізму думок, спілкуватися і взаємодіяти з людьми на правових і демократичних засадах. Це передбачає, з одного боку, здатність визнавати, розуміти, приймати як належне існування різних точок зору, вести дискусії і на висококультурній основі вирішувати розбіжності, які виникають, з іншого – відмова від диктатури і будь-яких засобів здійснення тиску на особистість, визнання її достоїнств і значущості.

Саме освіта розкриває перед цивілізацією нового тисячоліття великі потенційні можливості, що виявляється в розробці педагогічних систем, орієнтованих на розвиток „ноосферного” світогляду нового покоління. Одним із найважливіших завдань реформи загальноосвітньої школи є розробка такого змісту освіти, яке дає учням цілісне уявлення про світ у його діалектичному, історичному, науковому і соціальному розвитку, відображає проблеми, з якими зіштовхнулося людство на зламі тисячоліть, а також взаємозв'язок і взаємозалежність природи, людини і суспільства. Людство повинно розглядатися як невід'ємна частина „ноосфери Землі”, у якій кожен індивід реалізує своє місце і роль у житті. Кожен громадянин світу – реальна сила, яка відіграє активну роль у збереженні довкілля і всієї людської цивілізації.

„Ноосферна” концепція дозволила подивитися на розвиток Всесвіту як на еволюцію єдиної цілісної системи, зробивши тим самим важливий внесок у сучасну „картину світу”. В.Вернадський сформулював тезу про перетворення людини на силу, що несе відповідальність за подальше існування планети. Однак подібна трансформація свідомості не виникає сама по собі. Це може бути лише результатом відповідного процесу цілеспрямованого розвитку особистості, яка володіє почуттям співпричетності, співпереживання і відповідальності за все, що відбувається у світі, тобто такими якостями, які пов'язують окремих членів співтовариства з рештою людства.

Спрямування освітньої системи на становлення ноосферної цивілізації закріплено також і в інших міжнародних документах.

У сучасних умовах особистість має значні досягнення у сфері пізнання та освоєння світу, дедалі більше розуміє обмеженість своїх можливостей, а тому має взаємодіяти зі світом на основі принципів гуманності та взаємоповаги. У сучасних умовах людина більш свідомо й активно впливає на формування умов своєї життєдіяльності та саморозвитку.

ООН проголосила 2000-2010 роки *Декадою Культури ненасилля*, тобто толерантності, визначила 16 листопада *Міжнародним Днем толерантності*.

Толерантність до іншого означає бажання (або принаймні згоду) особистості визнавати самоцінність поглядів, відмінних від її власних, навіть тих, які за змістом є неприйнятними для неї. Принцип толерантності тісно пов'язаний із розвитком почуття власної гідності, поваги до гідності іншого [4; 198]. Толерантність одного індивіда до іншого базується на недискримінації і на такому розумінні людини, як визначної цінності, коли „ніщо не може бути вищим за людину і жодна людина не може бути нижчою від іншої людини” [8; 71].

У Декларації принципів толерантності підкреслюється: „*Виховання є найефективнішим засобом запобігання проявам нетерпимості. Виховання в душі толерантності починається з прищеплення людям знань про їхні права та свободи з метою забезпечити їхню реалізацію та зміцнити прагнення кожного до захисту прав інших*” [3; 75].

У зв'язку з цим самореалізація творчої особистості визначається специфічним для сучасності, але одвічно природним ставленням людини до самої себе, до інших людей, до суспільства і до природи, з уважним ставленням до майбутнього. Це ставлення полягає в дотриманні принципів толерантності, співчуття, гідності, компромісності, помірності тощо. На нашу думку, усі зазначені принципи складають зміст не тільки життєвого інтересу до світу, а й до освіти, культури, до особистості, не матеріально-практичного інтересу, а максимально вільного від прагматичних мотивів чистого інтересу особистості до самої себе, до інших людей, до суспільства в цілому, до природи та до майбутнього.

Така зацікавленість у кожному аспекті буття людини як самоцілі посилює оптимістичне звучання синергетичного бачення світу, згідно з яким поточний період змін у житті українського суспільства надає шанси кожній окремій особистості для максимально масштабної творчої самореалізації на макрорівні й обґрунтовану надію на вихід усього соціуму на новий етап еволюції.

У доповіді ЮНЕСКО „Освіта для ХХІ століття”, підготовленій Міжнародною комісією під керівництвом Жака Делора, закладені важливі підвалини нової парадигми освіти, в основі якої лежать ідеї життєтворчості, підкреслюється вирішальна роль освіти у розвитку особистості, усього суспільства. Головним орієнтиром конструювання нової моделі освіти визнано забезпечення виживання людства, при цьому освіта розглядається як механізм виходу з глобальної кризи, а також підкреслюється тісний зв'язок моделей освіти і цивілізації.

Методологічним принципом нового підходу до розвитку особистості майбутнього може бути тільки визнання цінності індивіда й існування цілого, яке має назву „людство”.

„Найбільш універсальним визначенням освіти, що відображає зміну її функцій у сучасному світі, є визначення освіти як „ділісного феномену”. Саме такою має бути освіта ХХІ століття – вона базується на вищому синтезі наукового гуманізму, розвитку в особистості розуму, творчих здібностей, духу соціальної відповідальності, балансі інтелектуальних, емоційних і фізіологічних компонентів індивіда” [9; 1].

Окрема особистість з її неповторністю постає постійним джерелом стихійності, невпорядкованості і водночас джерелом розвитку не тільки власної структури сутнісних сил, але й ієрархічно вищерозташованих систем. У відкритому нестабільному світі людська індивідуальність є засадою суспільних зв'язків між людьми. Складність і багатоманітність завдань, що постають перед соціумом, вимагають індивідуальної ініціативи, а отже – індивідуальної різноманітності. Тому особистісне самоствердження є не тільки запорукою реалізації власного „Я”, а й умовою розвитку суспільства як цілісної системи.

У системі проблем молодіжної субкультури велике значення належить самореалізації, формуванню в школярів особистісного самоствердження, яке можна вважати точкою опори на все подальше життя. Виховний підхід до зростаючої людини як до „дорогоцінної і найвеличнійшої цінності на землі” в педагогіці, усій системі освіти зроблений акцент на реалізацію потенційних можливостей людини, на розвиток самоцінності особистості в суспільстві.

Результати одиничного акту самореалізації однієї особистості не просто стають надбанням багатьох людей, але й сприяють народженню в них новаторських ідей і нових соціокультурних феноменів, що

підтверджує висновок про „стрімку вдосконалення Універсуму в засобах самопізнання” [5; 151].

Сучасний рівень усвідомлення проблем школи й учня незмінно вимагають нових підходів до розуміння сутності виховної системи саморозвитку і самореалізації особистості, психолого-педагогічних умов її становлення.

Необхідно розвивати в дитини прагнення і потребу усвідомити свою особистісну сутність, своє місце і призначення у виховному середовищі школи, готовність до безперервного самопізнання, самовираження, самовдосконалення й особистісного самоствердження. Учень на сьогодні повинен мати право і бути здатний на власну думку і творчу діяльність.

Згідно з пріоритетом гуманістичних цінностей, значенням індивіда в культурно-духовному розвитку країни цінність людини визначається духовною культурою, якою вона володіє. Процес виховання духовності виступає як відтворення духовної культури, нагромадженої в суспільстві, та стимулювання внутрішнього саморозвитку людини.

Виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці в загальноосвітніх навчальних закладах, на нашу думку, має бути цілісною педагогічною системою, структура якої визначає зміст, види і форми особистісно зорієнтованих виховних технологій, які спрямовані на формування власної внутрішньої психологічної позиції зростаючої особистості, її життєвого самовизначення і самовиховання, розвиток стійкої позитивної морально-вольової мотивації. Слід дбати про надання цій системі гуманістичного особистісно орієнтованого, практичного спрямування з метою забезпечення оптимальних умов для інтелектуального розвитку й самореалізації особистості, здатної до всебічного розвитку, удосконалення, самоосвіти, реалізації своїх індивідуальних задатків, здібностей, нахилів та творчого потенціалу.

Весь процес самореалізації та особистісного самоствердження школяра повинен здійснюватися в змістовому, ціле-мотиваційному, технологічному відношенні, щоб стати однією із найважливіших його цінностей.

Дослідження проблеми виховання культури особистісного самоствердження в учнівській молоді ґрунтується на фундаментальному вивченні питань ставлення людини до навколишнього світу, філософсько-культурологічних аспектах соціальної природи особистості, концептуальних положеннях сучасної теорії виховання (А.Алексюк, Ю.Бабанський, І.Бех, О.Бондаревська, В.Вернадський, В.Демиденко, Т.Дем'янюк, І.Зязюн, О.Кононко, О.Корсаков, О.Сухомлинська, С.Подмазін, І.Погоріла, Т.Поніманська, О.Савченко, Г.Селевко, Ю.Сокольніков).

Психолого-педагогічні основи формування здібностей особистості до самоактуалізації, самовиховання та самореалізації охарактеризовано у працях Т.Алексєєвої, Є.Вахрамова, Л.Виготського, О.Главінської, Д.Гришина, Д.Ельконіна, В.Зінченка, С.Карпенчук, О.Киричука, О.Кононко, У.Крейна, О.Леонтєєва, В.Маралова, В.Мухіної, В.Оржеховської, Ю.Орлова, С.Рубінштейна, В.Ситарова, М.Тайчинова, Е.Фрома та інших.

Важливою складовою досліджуваної проблеми є розгляд дитини як суб'єкта життєдіяльності в соціокультурному і соціоприродному середовищі у працях К.Абульханової-Славської, Б.Ананьєва, Г.Балла, І.Беха, Л.Божович, М.Боришевського, П.Блонського, І.Кона, Г.Костюка.

Проблема вивчення процесу виховання культури особистісного самоствердження є винятково актуальною і є одним із фундаментальних напрямів педагогіки, психології, культурології, соціальної психології, соціальної педагогіки, соціології тощо.

Для розуміння механізмів розвитку особистісного самоствердження учня і значення цього процесу нами були проаналізовані різні підходи до суті людини, до місця, яке займає проблема людини в науках про неї і навколишній світ, які використовувались нами як методичний базис.

Згідно з педагогічними закономірностями виховання особистості набуває свого „Я”, своє особистісне достоїнство в процесі діяльності, у конкретних справах та вчинках. Особистість, включаючись у систему суспільних зв'язків, є суб'єктом-носієм свідомості, який формується і розвивається в процесі діяльності.

Найбільше значення має діяльність, яка відзначається результативністю й успіхом, у якій їм вдалося проявити себе, реально побачити результати своїх навчальних та трудових зусиль. Сприяння в досягненні успіхів у навчанні, праці та спорті, у художньо-естетичній, науково-дослідницькій, громадській діяльності відіграє найважливішу роль у формуванні особистісного самоствердження школяра. Успіх у будь-якій діяльності надихає й окрилює людину, підсилює інтерес до цієї діяльності. Поразки, невдачі, непосильні труднощі, навпаки, розчаровують, засмучують, знижують інтерес. Стимулювання активності учнівської молоді в набутті свого достоїнства вимагає розуміння основних проявів цієї якості й усвідомлення

необхідності її розвитку.

„Виховання успіхом є однією з важливих умов розвитку особистості, – як зазначає І.Д. Бех, – неможливо формувати позитивну особистість у діяльності, що приносить їй постійно невдачі. Лише успіх молодшої людини формує у неї достатню віру в себе і на цій основі – прагнення стати кращою. Виховання успіхом, надання допомоги в прагненні вихованця задовольнити потребу в гідному місці в колективі однолітків – шлях створення довірливих взаємин творчої співдружності дорослих і дітей. Тільки за таких умов у підростаючій особистості виробляється готовність до сприйняття виховних впливів і правильного реагування на них” [2; 26].

На нашу думку, *самоствердження* – це такий психічний стан особистості, коли усвідомлений і пережитий людиною життєвий досвід (як особистий, так і узагальнений у формі ідей) виливається в інтелектуально оформлені наукові принципи, які викликають потребу в поведінці, що відповідає цим принципам і виступає як керівництво до дії.

Одним із найважливіших завдань науково-дослідницької роботи є розробка інноваційної моделі виховання особистісного самоствердження в навчально-виховному процесі школи. Основними її напрямками мають стати: організація процесу навчання та виховання на гуманістичних та естетичних засадах; організація психолого-педагогічної допомоги учням в особистісно-орієнтованій технології виховання.

Технологія саморозвитку, самореалізації особистості дозволяє:

- здійснювати перехід від виховання до самовиховання; спонукає прагнення до керівництва собою, озброює вмінням робити це;
- формує стійку мотивацію до учіння як життєво важливого, ціннісно значущого процесу;
- готує учнів до впевненого входження до дорослого життя, до професійного і життєвого самовизначення, до самореалізації [7; 159].

На нашу думку, мотивом самореалізації та особистісного самоствердження є забезпечення моделі суб’єкт-суб’єктивної взаємодії учасників навчально-виховного процесу через розширене демократичне спілкування, створення особистісно орієнтованого виховного середовища, атмосфери психологічного комфорту та позитивного соціально-психологічного статусу в колективі і в соціокультурному просторі загалом. Реалізації зазначених проблем сприяють особистісно зорієнтовані технології у виховному процесі, основною метою яких є „знаходження, підтримка, розвиток в людині механізмів самореалізації: саморозвитку, адаптації, самоствердження, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, необхідних для становлення самобутнього образу й діалогічного, безпечного способу взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією” [14; 141-142].

Виховання творчої особистості, формування інтелігента, виховання майбутнього дослідника можливе лише в умовах творчого пошуку і спільної дослідницької діяльності школяра і вчителя. Сучасні загальноосвітні навчальні заклади мають забезпечити дитині всі належні умови для її духовного розвитку, інтелектуально-моральної свободи вибору поведінки, вільної світоглядної позиції, уміння відстоювати свої переконання, створювати сприятливі умови для задоволення її власних інтересів і потреб у самопізнанні та самореалізації, у формуванні позитивних особистісних якостей і високого рівня культури особистісного самоствердження в умовах соціально-ціннісної діяльності.

Виховання – найскладніша з усіх суспільних функцій, які знає людське суспільство. Ефективність виховного впливу не може бути досягнута лише розумінням загальних педагогічних законів та правил, які з них випливають. Така дія, оскільки вона спрямована на людську особистість, яка розвивається, завжди буде обумовлена як індивідуальними особливостями школяра, так і соціальними обставинами.

Джерельні приписи

1. *Алексєєва Т.* Твори себе (реалізація самопізнання-самоствердження в сучасній школі) // Урок української літератури. – 2004. – №10. – С. 42-43.
2. *Бех І.Д.* Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – К.:Либідь, 2003.
3. *Декларація принципів толерантності.* Прийнята на XXVIII сесії Генеральної конференції держав членів ЮНЕСКО (25 жовтня – 16 листопада 1995 р.). – Париж: ООН, 1996.
4. *Кошечкина Т.Ю.* Уважение к достоинству личности и толерантность как факторы оптимизации социального взаимодействия // Человек: перестройка мышления и поведения: Сборник научных трудов / Отв. ред. Н.И. Михальченко. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 192-198.

5. *Моисеев Н.Н.* Рациональный гуманизм // *Общественные науки и современность*. – 1992. – №3. – С. 147-151.
6. *Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті* // *Вища освіта в Україні: Нормативно-правове регулювання* / За заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського. – К.: Форум, 2003.
7. *Селевко Г.* Воспитательная система саморазвития школьника завоевывает признание практиков: Школа и воспитание: [Опыт России] // *Народное образование*. – 2004. – №8. – С. 155-164.
8. *Удоброе Г.Г.* Угнетение любого человеческого существа это также и угнетение меня // *Общественные науки и современность*. – 1991. – №6. – С. 68-73.
9. *Якісна освіта – запорука самореалізації особистості* // Тези доповідей Міністра освіти і науки України С.Ніколаєнка на Підсумковій колегії МОН України 17 серпня 2007 року. – *Освіта України*. – №59. – 35 с.

УДК 001:06.05-057.875

Шевчук М.В. - студ. III курсу
факультету ДКМ РДГУ

Інформаційне забезпечення наукової діяльності студентів

Головним завданням сучасної вищої школи на нинішньому етапі розвитку українського суспільства, основою якісної вищої освіти є нероздільність процесу навчання та наукової діяльності студентів. За даними незалежної міжнародної організації Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), Україна займає 17 місце за доступом до вищої освіти та 47 – за якістю освітньої системи.

Сьогодні на теренах нашої держави в системі вищої освіти функціонує 350 вищих навчальних закладів (III-IV рівня акредитації), з них 236 – державної та комунальної власності, 114 – приватні. Однак, незважаючи на це, якість життя зростає досить повільно. Саме тому гостро постає питання про повернення науки в університети, збереження молодих наукових кадрів та вдосконалення методів заохочення і залучення студентів до ведення наукової роботи. У такому випадку доречно наголосити про надання кращим науковцям університетських грантів можливості наукового стажування та участі в наукових конференціях за кордоном, відзначення переможців всеукраїнських та міжнародних студентських олімпіад.

За даними прес-служби Міністерства освіти і науки України, за минулий рік чисельність студентів, які активно поєднують навчання та наукову діяльність, реалізуючи свої наукові ідеї, беруть участь у фахових олімпіадах та конкурсах студентських наукових робіт, зросла на 20%.

Цього року у всеукраїнських олімпіадах та конкурсах узяли участь близько 190 тисяч студентів. З них майже 1,5 тисячі стали переможцями і лауреатами.

Крім того, за три останні роки кількість студентів, які навчаються за рахунок держави, і зараховані на перший курс, зросла із 40% до 59%. На сьогодні в Україні налічується понад 560 студентів на 10 тис. населення, що є середньоєвропейським показником [4].

Незважаючи на значні успіхи, існують і деякі проблеми в інформаційному забезпеченні навчальної та наукової діяльності студентів. Так, забезпечення студентів навчальними матеріалами у паперовому вигляді, на жаль, сьогодні пов'язано із певними економічними проблемами. Щоб друкувати „навчальні матеріали” для кожного курсу із матеріалами викладача та рідкісними літературними джерелами, необхідно мати відповідну поліграфічну базу та сталу практику застосування авторського права. Альтернативою може бути поширення навчальних матеріалів в електронному вигляді. Це дозволить готуватися до лекції в зручному режимі, хоч і не в дуже зручній формі для тих, хто має упередження стосовно читання з екрана.

Реформи освіти зумовили потребу суспільства в активній, обдарованій, морально-зорієнтованій особистості, яка б змогла стати спадкоємцем і творцем української та зарубіжної культур.

Сучасний студент, як ніхто інший, повинен орієнтуватися в інформаційному просторі, усвідомлювати і формулювати власні інформаційні запити. А успішність навчальної та наукової діяльності студентів дедалі більше залежить від рівня їхньої інформаційної культури, яка виявляється в готовності й умінні оперувати різними джерелами інформації, здійснювати їх свідомий відбір; у знанні та самостійному використанні на практиці алгоритмів роботи з інформацією; у спроможності створювати, зберігати й розповсюджувати інформацію, використовувати її в пізнавальних і життєво-практичних ситуаціях.

ÇI³NÒ I ÒIÓ

Вітальне слово ректора	3
Виткалов В.Г., Граб О.В. Молодь у соціокультурному просторі XXI століття: за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів”	5
Розділ I.	
Освіта і виховання як основа розвитку культури XXI століття	11
<i>Баранівський В.Ф.</i> Особистість, освіта та культура в умовах глобалізації	11
<i>Чорний В.С.</i> Освіта та виховання на межі століть: пошуки філософсько-методологічного обґрунтування	13
<i>Стеблецька Г.Е.</i> Простір дитинства у добу глобалізації	18
<i>Іванченко Є.А.</i> Інтегративна професійна підготовка. Види інтеграції. Соціокультурна інтеграція	21
<i>Новоселецький М.Ю.</i> Проблеми цінностей в інформаційному суспільстві	25
<i>Білик К.О.</i> Два аспекти розвитку духовності в умовах глобалізації	27
<i>Костенко М.С., Степанюк О.В.</i> Галузеві документні потоки як фактор формування соціокультурного простору України періоду суспільних трансформацій	29
<i>Бучковська О.Ю., Карнюк Д.В.</i> Особливості міжкультурних комунікацій в процесі глобалізації	33
<i>Кучина Н.І.</i> Поширення книги в сучасній Україні: регіональний аспект	35
<i>Грипич С.Н., Семенюк Г.П.</i> Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)	41
<i>Якубовська С.С.</i> Контроль якості знань студентів в умовах кредитно-модульної системи	44
<i>Печенюк Ю.</i> Самостійна робота студентів ВНЗ в умовах КМСОНП	46
<i>Бахомент С.П., Тарасюк А.В.</i> Формування високої духовності особистості, утвердження на національному ґрунті людської моралі – пріоритетний напрям роботи куратора групи	51
<i>Забута Н.В.</i> Економічна свідомість у контексті економічної культури майбутнього фахівця	56
<i>Музичко Л.В.</i> Формування індивідуального стилю учіння – шлях до індивідуалізації навчання студентів у сучасних умовах становлення вищої освіти	60
<i>Зубцова Ю.Є.</i> Соціально-психологічні фактори патріотичного виховання молодших школярів	64
<i>Кречетова В.А.</i> Освіта як чинник конструювання національної ідентичності	68
<i>Возна Т.О.</i> Використання переваг інформаційних комунікацій як передумова підвищення освітньо-культурного рівня студентської молоді	72
<i>Леснякова О.Г.</i> Значення новітніх методів аналізу соціологічних даних у сучасному освітньому процесі (на прикладі методів візуалізації)	75
<i>Коротич А.А.</i> Шляхи формування системи освітніх та культурних цінностей студентської молоді	78
<i>Ткаченко О.О.</i> Протиріччя глобалізаційних процесів у системі гуманітарних цінностей молоді	81
<i>Граб О.В., Колесник С.М.</i> Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності	83
<i>Граб О.В., Миркевич О.В.</i> Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)	88
<i>Граб О.В., Ботан О.В.</i> Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку ХХІ століття	92
<i>Ткач О.В.</i> Реклама як дзеркало масової культури	96
<i>Маркевич О.В.</i> Мала академія наук (МАН) – як форма реалізації індивідуальних творчих можливостей обдарованих дітей (на базі Гошанської районної державної гімназії)	99
<i>Виткалов С.В.</i> Особливості реалізації модульного навчання в сучасних умовах (на прикладі спеціальності „Економічна кібернетика”)	103

<i>Смирний Д.В.</i> Музей як чинник національної культурної політики	107
<i>Медведєва В.М.</i> Українська книга і книговидавництво в культурно-освітньому просторі України	111
<i>Семерніна І.М.</i> Професійна саморегуляція майбутніх учителів музики як важливий компонент самореалізації особистості	114

Розділ II.

Молодь і культурна динаміка України у контексті глобалізаційних проблем	117
--	------------

<i>Малафійк І.В.</i> Особистість як соціальна якість людського індивіда	117
<i>Кравченко Т.В.</i> Політична соціалізація студентської молоді: постановка проблеми	119
<i>Кіянка І.Б.</i> Політична культура молоді в контексті демократизації українського суспільства після „Помаранчевої революції”	123
<i>Глодя К.В.</i> Специфіка використання виборчих технологій в умовах українського суспільства	126
<i>Ковалюк В.В., Ковальчук Т.Г., Романюк С.К.</i> Соціокультурні проблеми студентської молоді та основні напрями пошуків соціальної ідентичності	132
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ноосферні цінності як засіб формування духовної особистості	136
<i>Потапчук Т.В.</i> Взаємодія особистісного розвитку викладача та студента – основа гуманістичної педагогіки	140
<i>Яценко Л.В.</i> Проблема гендерного виховання студентів ВНЗ: теоретичний аспект	144
<i>Шевель А.О.</i> Врахування національних культурних цінностей – як умова розвитку духовної культури молоді	147
<i>Желізняк В.М.</i> Національні культури в умовах глобальних трансформацій	150
<i>Гуменюк С.М.</i> Філософські пошуки острозького традиціоналізму як взірць високomorальнісного сенсотворення	153
<i>Герасименко О.А.</i> Вплив традицій міської культури Волині на становлення української національної ідентичності: погляд молоді	156
<i>Найда Р.Г.</i> Молодіжні товариства Волині у 20-30 роках ХХ століття: етико-педагогічні основи формування особистості	161
<i>Мулявка О.Є.</i> Культурні традиції Волині кінця ХVI – першої половини ХVII ст. як фактор генези сучасного українського суспільства	163
<i>Пігольчук В.П.</i> „Віртуальний андеграунд” як новий етап розвитку молодіжних субкультур	165
<i>Одолінська І.С.</i> Молодіжні субкультури в Україні в історико-культурній ретроспективі	169
<i>Бондарчук А.Я.</i> Особливості розвитку культури сімейних взаємин студентської молоді на сучасному етапі	172
<i>Крамаренко С.В.</i> Соціалізація дітей-сиріт у контексті проблеми готовності до самостійного життя	175
<i>Парфенюк В.І., Грицак Т.І.</i> Релігія як феномен духовного та суспільного життя	178
<i>Корольчук О.І.</i> Проблеми політичної свідомості й політичної культури суспільства на сучасному етапі розвитку	184
<i>Стеблецький В.В.</i> Геймерство: проблема чи крок у майбутнє	188
<i>Безкоровайна О.В.</i> Особистісне самоствердження в умовах глобалізації сучасної освіти	191
<i>Шевчук М.В.</i> Інформаційне забезпечення наукової діяльності студентів	196
<i>Котяш О.М.</i> Жіночий рух України в історичній ретроспективі: становлення та розгортання	199

Çi³NÒ II ÒÏÍ

Розділ III.

Художня діяльність: сутність проблематика, перспективи 3

Рудий О.П. Художні процеси і їх роль у дослідженнях археологів кінця XIX – початок XX століттях 3

Белова О.С. Міф і реальність у радянському мистецтві 20-х років XX століття 6

Сташук О.А. Образотворче мистецтво і духовна культура особистості 11

Артюхова І.Ф. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики 15

Козачишина Г.О. Театр як фактор формування цінностей людини інформаційної доби 18

Опанасюк В.А. До питання формування пластичної культури оратора 22

Нагорний В.В. Творчість Юрія Андруховича як спроба захисту української національної ідентичності 26

Ігнатов С.О. Художня діяльність як процес маніфестації протиріч людської природи 31

Дзвінка О.В. Дитяча народна іграшка з Полісся 35

Забута Б.І. Народна мелодія у музичному полотні сучасних хореографічних постановок (з творчого доробку ансамблю народної музики „Наспів” МБК) 38

Тарасенко О.Л. Духовна музика в контексті суспільних реалій 41

Ужвинський М.Ю. Концертне озвучення і звукозапис бандури 43

Смирнова Т.В. Магнатський театр на Волині наприкінці XVIII – початку XIX ст. 49

Губа О.А. Вплив керівника аматорського театрального колективу на формування особистості молодших школярів 54

Сістук О.Г., Черуха А.А. Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр в контексті всеукраїнського сценічного мистецтва 60

Москалець Д.О. Аматорське кіно Волині крізь призму соціокультурних реалій II половини XX – початку XXI століття 64

Артюх Г.О., Голіков О.С. Образ молоді в сучасному кінематографі на пострадянському соціокультурному просторі 69

Ковальчук В.В. Кіномистецтво незалежної України: стан, проблеми, перспективи розвитку 71

Заблоцька С.М. Особливості творчого методу абстракціоністів у фокусі практики авангарду 75

Катеринчик О.М., Левенець М.В. Українська вишивка: символи та орнаментальні мотиви 79

Пашковська Л.В. Творча спадщина Федора Вовка в контексті вивчення української культури 82

Гнатюк Е.М. Традиція і новація в західноєвропейській культурі межі XIX-XX ст. 85

Ніколаєва А.О., Гнатюк Е.М. „Політичний салон” 30-х: на матеріалі образотворчого мистецтва Радянського Союзу і Німеччини (порівняльний аспект) 88

Верховенко О.А. Художньо-естетичні принципи танцю-модерн: історико-культурний аспект 93

Ігнатова Л.П., Петлій С.В. Рок-культура як форма самореалізації молодого покоління 94

Мазур Г.Я. Розвиток хорової культури Дрогобиччини другої половини XIX – першої половини XX століть 99

Гаркала І.Й. Театр ім. Марії Заньковецької: етапи становлення 105

Корінь Н.А. Художнє сприйняття мистецтва – провідний фактор естетичного виховання особистості 109

Маркевич О.С. Трансформація трипільської культури у сучасному українському мистецтві 112

Мельник Н.В. Шоу-бізнес як культурний феномен сучасного суспільства 114

Розділ IV.

Самореалізація і самоорганізація молодого покоління в культурному просторі XXI століття 119

Терешко Л.В. Методологічні засади формування культури здоров’я майбутнього педагога 119

Башавець Н.А. Самореалізація та самоорганізація молодого покоління через культуру здоров'язбереження	124
Жук В.М. Актуальні питання підготовки магістрів зі спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія”	126
Грінберг Л.Ф. До проблеми адаптації студентів-заочників молодших курсів до навчання у вищому навчальному закладі	130
Дубовик С.М. Формування продуктивного стилю професійного спілкування у майбутніх викладачів економіки	132
Семенюк-Іванюк Л.Ю. Формування професійної свідомості майбутнього вчителя – основа розвитку синтетичного мислення	136
Борисенко Л.Л. Психолого-дидактичні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів	142
Забута Т.В. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності як основа формування професійної культури	146
Вакульчук М.В. Риторична культура особистості в умовах вищої школи	149
Вітюк В.В. Культура мовлення сучасної молоді в умовах розгортання глобалізаційних процесів	152
Шолудько Н.Г. Студентське самоврядування як форма розвитку громадянської активності молоді	155
Хижняк О.В. Студентське самоврядування як фактор формування європейського освітнього простору ХХІ століття	158
Лукач О.М. Моральна поведінка як складова духовної культури студентської молоді	161
Хондока Р.В. Духовний розвиток сучасної молоді	164
Гордійчук А.М., Зарицька А.А. Педагогічні умови формування духовного потенціалу студентської молоді	166
Гладун Л.О. Нові інформаційні технології навчання як засіб навчальної діяльності студентства ..	170
Кащук М.В. Розвиток інтелектуальних здібностей дитини у дозвіллевому просторі навчально-виховних та соціокультурних закладів	174
Кравченко А.С. Студентське самоврядування як механізм формування нової української еліти	179
Шолудько Н.Г., Качорець Н.В. Учніське самоврядування: структура, функції (на прикладі Франівської та Бочаницької ЗОШ Рівненської області)	182
Лавренчук Я.Ю. Явище перемикування коду як характеристика глобальних процесів	186

Наукове видання

ÀÈÒÓÀËÛ³ ÌÈÒÀÍÛ ÈÓËÛÒÓÐÎËË³;

ÀËÛàìàõ àòéâîâî òîààðèòàà "Àò³à"èàòààðè èóèòòòòèèâ³;
Ð³áíáíñüèîâî ààðæàâîâî àóìà³ òàððîâî ó³ààðèèòòò

Випуск 6

Том I

Наукове редагування – *проф. Виткалов В.Г.*
Комп'ютерний набір – *Федорук Л.М.*
Комп'ютерна верстка та макет – *Федорук Л.М.*
Упорядкування і коректура – *Виткалов В.Г., Граб О.В.*
Редактор - *Парфенюк В.І.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 26.10.2007.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.19,7. Наклад 300 прим.

Адреса редакції: Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. 8 (0362) 22-20-32
Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна”
кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції
**“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”:** У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008.
– Т.1. – 204 с.

ISBN 978-966-8424-77-9

ББК 71.0
УДК 008:168.522

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12